

Za gospodarje

Maribor, dne 3. aprila 1935.

Kako živimo?

(Piše kmet iz št. Ruperta v Slov. gor.)

Po zimi delajo naši viničarji in mali kočarji korpe in košare iz slame, da jih ponesejo po sobotah na mariborski trg. Izkupijo pa toliko za nje, da je za moko, sol in petrolej, da lahko pri luči delajo. Pri tem delu je zaposlena cela družina. Otroci snažijo in pripravljajo slamo, žena in mož pa šivata z vitrami slamnato robo. Tako delajo pridni viničarji in kočarji. Če človek dela, mora tudi jesti. Dnevna jed naših viničarjev je krompir in repa pripravljena tako ali tako; če je fižol za prikuho, pa je še boljše. Kruh je bolj redek gost. Koruzo, kolikor je je bilo preteklo leto, lahko vsak doma zmelje na žrmljah, ali kakor pravimo po domače: na »švic-motorju«. Največje veselje je, če pride gazda s ključi, da gredo pogledat v pivnico. Takšno je torej delo in življenje našega viničarja in delavca. Če je pri hiši vse zdravo, že še gre; ako pa pride bolezen, kaj pa potem? Dobiti ubožno spričevilo, je prav težko; trnjevo pot je treba narediti, preden se to doseže.

Seč j pa o kmetu, o katerem pravijo, da je steber države. Tudi mi hodimo tedensko v Maribor na trg, tam prodajamo mlečne izdelke in drugo, kar si kmet pritrga in mora prodati. Nekoč sem slišal na mariborskem trgu: »Kmetom je dobro; kar sem prinesejo, to jim ostane, ker tega ne morejo porabiti.« Le pridite pogledat, kaj nam ostane! Po zimi otepamo krompir, repo, fižol in zelje; kar pa se tiče putra in jaje, to ni navadno za naše želodce, to je za mariborske kuhinje. Naši ljudje niti ne vedo, kakšen okus imajo zemeljske dobrrote. Potem pa tisto stanje in prezebanje na trgu do opoldne za bore tri kovače, ali pa še manj. Kljub temu je vsak vesel, da prinese nekaj dinarjev — sol in vsakdanje potrebščine. Prava nadloga so za nas,

ki sami nimamo dinarjev, razni Brezposelni, ki si kar podajajo kljuge. Nekateri prosjaki, posebno takšni, ki jim je »kuča pogorela«, so jako nasilni, da se jih je kar batl. V Mariboru se takih ljudi branijo z napisom »Hud pes«. Prepričal sem se, da nimajo povsod psa, napis pa vendar odganja nadležneže. Zakone moramo vsaj mi natanko izpolnjevati. Bog varuj kmeta, ako je zasaden, da je prodal kak liter žganja ali šmarnice, ali pa če se je spozabil, da je vzel zajca na piko. Takoj ima proti sebi vse zakone in paragrafe. Drugi pa so tako srečni, da se okoriščajo s tisočaki in milijoni, pa gredo mimo paragrafov, paragrafi pa mimo njih.

Nekoč je v »Slovincu« pisala Korenčakova Nežka, da imamo Slovenci preveč svobode, češ, da je boljše svobode nekoliko manj, pa več pravic. Mi kmetje se strinjamo z Nežko in priporočamo gospodom, kateri mislijo pri bodočih volitvah kandidirati, naj se zavedajo, da je kmet res steber države. Če se pa tega ne zavedajo, pa ne moremo od njih pričakovati uresničenja načeli: pravica za vse stanovce. Sedaj je naše stanje tako, da smo prav trhel steber, ki bo kmalu pod težo bremen omahnil ter se zrušil.

Ljudski pravnik.

Prodaja posestva in dedni delež. Krevag. — Vaš pokojni oče je zapustil kmetijo, ki je bila leta 1930 prodana za 100 tisoč Din. V oporoki je oče določil, da morate dobiti otroci vsak znesek 3000 D dediščine. Posestvo je podedoval starejši brat in še en brat, tako da sta bila so-lastnika. Ta dva sta si pridržala ob prodaji znesek 35.000 Din, pet otrok je imelo dobiti znesek 15.000 Din, mati pa znesek 10.000 Din. Vse to da skupaj šele znesek 80.000 Din. Radi bi vedeli, kam je šlo ostalih 20.000 Din in če bi lahko pregledali na sodišču tozadevno yknjiž-

bo. Lansko leto ste se omožili in zahtevali izplačilo zneska 3000 Din, pa Vam je brat zaračunal vso obleko, ki ste jo prejeli od leta 1930 pa do leta 1933. Čudno se Vam zdi to bratovo postopanje, ker ste ves čas pri bratu delali. — Iz povedanega se nam zdi, da ste bili ob času zapuščinske obravnave po očetu popolnoma zadovoljni s tem, da ste prejeli kot dediščino znesek 3000 Din. Ker je preteklo tudi od časa smrti več kakor tri leta, je Vaš morebitni zahtevek na doplačilo dolžnega deleža že ugasnil (zastaral). Zadovoljiti se tedaj morate z zneskom 3000 Din. Če sta brata na podlagi oporoke in prisojilne listine postala lastnika očetovega posestva, sta mogla s posestvom tudi svobodno razpolagati, zlasti sta je mogla tudi prodati. Kolikor sta brata za posestvo dobila, nikogar ne zanima, ker sta prodala ono, kar je bilo izključno njuna lastnina. Lahko se je zgodilo, da sta brata prejela več, morda celo šestkrat toliko, kakor eden izmed ostalih otrok, vendar Vas to ne upravičuje, da bi morali vedeti, kam je šlo ostalih 20.000 Din. Seveda pa lahko kupno pogodbo in vknjižbo pregledate na določnem okrajnem sodišču vsak dan med uradnimi urami. Tam boste dobili točne podatke, za koliko je bilo prodano in na kakšen način je kupec moral plačati kuprino. Vaš delež Vam je moral brat na Vašo zahtevo plačati. Po našem mnenju Vam ne bi mogel zaračunati obleke, ker ste mu delali in ker ste imeli pravico do plačila za svoje delo, ker ste imeli dogovorjeno brezplačno opravljanje del. Vsled tega je po našem mnenju treba brata tožiti, da Vam razliko do zneska 3000 Din plača. Brat bo v svojih ugovorih zoper tožbo najbrže navajal, da Vam je nabavil obleko, Vi boste pa zopet od svoje strani ugovarjali, da ste obleko z delom zaslužili. Ako ne bo sodišče smatralo, da je Vaš zahtevek na plačilo mezde že zastaral, boste v pravičnem zmagali, sicer je pa nevarnost, da pravdo zgubite. Stvar ni tako enostavna, vsled česar se pred vložitvijo te tožbe dobro premislite, da ne bo kasneje nepotrebnega žalovanja za stroški.

Višina obresti zaščitenega kmeta. — Vprašate, koliko znašajo obresti od dolgog zaščitenih kmetov. — Po prejšnji uredbi je smela posojilnica zahtevati za

svoje terjatve le 6% obresti. Obrok obresti je bilo treba plačati najkasneje do 15. decembra 1934. Sedaj pa je prišla nova uredba, ki določa, da se plačila odlože do 1. septembra 1935. V 6% obrestih so bile zapopadene tudi vse druge terjatve, zlasti tudi upravni stroški. Po tej novi uredbi, ki določa, da se predpisi o zaščiti kmetov ne nanašajo na kmetijske zadruge, je pa sporno, ali so denarne zadruge izvzete od zaščite, to je ali smejo svoje terjatve iztožiti in prisilno izterjati od kmetov ter da smejo zaračunavati višje kakor 6% obresti. Če se predpisi uredbe o zaščiti kmetov ne nanašajo na denarne zadruge, potem lahko posojilnica dolg od Vas takoj izterja, si lahko zaračuna 10% obresti in tudi sme zaračunati upravne stroške. Po našem mnenju je stvar postala vsled najnovejšega predpisa, ki se nanaša na zaščito kmetov, zaenkrat stvar nejasna, dokler ne bo sodišče načelno rešilo takega spora. Po našem mnenju je najboljšje, ako stvar s posojilnico na lep način spravite s sveta, ker si na ta način prihranite morebitne stroške, pa imate že enkrat za vselej poravnani svoj dolg.

Služnostna pravica vožnje v gozdu. — **Sepeto.** — Graščina si je lastila preko Vašega gozda služnostno pravico vožnje, ker je baje po tej poti vozila čez 30 let. Dne 26. 6. 1925 ste prepovedali uporabo te svoje poti skozi gozd. Prepovedi se je graščina držala do 26. 1. 1933, torej 7 let in pol. V tem času je tudi graščina prodala les in listje spravljala po svoji poti, ki leži 100 m višje. Po 28. 1. 1933 pa je začela graščina zopet rabiti Vašo gozdno pot. Vi ste uporabo poti ponovno prepovedali, vendar se graščina za to Vašo prepoved ne zmeni. Vprašate, kako se morate ravnati in če je graščina gozdno pot priposestvovala. — Po cesarskem patentu iz leta 1853 ni mogel nihče več priposestvovati nobenih služnostnih pravic v gozdu. Kdor je do tega časa že imel priposestvovano kako služnost, se more sklicevati na njo, sicer pa ne več. Dokaz, da je imel že leta 1853 priposestvovano služnost, pa je z ozirom na dolgedobo skoro izključen, ker bi moral dokazati, da je pričelo priposestvovanje te čiči že leta 1823, ali pa še prej. V Vašem slučaju pa pride do veljave tudi prepoved, ki ste jo napravili leta 1925. Ker se

graščina ni pritožila, oziroma ni vložila tožbe v treh letih, odkar ste prepovedali uporabo gozdne poti, je s tem njena pravica zastarala, tudi če bi bila graščina sicer lahko dokazala, da je imela l. 1873 gozdno pot že priposestovano. V ostalem pa je vse odvisno od prič, kaj bodo izpovedale.

Dolg pri občini. Bani. — Leta 1931 ste si izposodili pri občini znesek 2500 Din. Obresti ste imeli dogovorjene 8%. Za eno leto ste obresti plačali, ostale pa so pripisali h glavnici. Od tako povečane glavnice zahtevajo od Vas plačilo 6% obresti. Vprašate, ali ima pravico občina določiti 6% obresti, ali je le navaden upnik, ki mu gredo 3,5% obresti. — Če ste zaščiteni, potem uživате zaščito tudi proti občini, ki jo je smatrati za navadnega upnika, torej sme zahtevati le take obresti, kakor jih sme zahtevati vsak drug upnik. Občine ni smatrati za denarni zavod, vsled česar nima pravice zahtevati 6% obresti. Plačilo obrestnega obroka je pa vsled najnovejše uredbe odloženo do 1. 9. 1935. Če le količkaj morete, je za Vas najboljša, ako svoj celotni dolg čim preje plačate v celoti, ker se boste le na ta način rešili večnih skrobi, ki Vas nadlegujejo.

Gospodarske zanimivosti.

Skupno gospodarstvo v Rusiji V sovjetskih državah Rusije na papirju ni priznana zasebna lastnina. Zato tudi kmet ne more reči, da je zemlja, ki jo obdeluje, njegova, ampak je to skupna last in država ima pravico, da odvzame kmetu ves oni pridelek, ki ga ne rabí za sebe. Zlasti veliko pa je število v Rusiji državnih gospodarstev. Teh je 2173 in obsegajo skoraj 8 milijonov hektarov. Iz teh državnih kmetijskih posestev dobiva država zelo velike množine žita ter živine. Tako je zanimivo, da so dala ta posestva preteklo leto 23 milijonov stotov mesa. Ta skupna gospodarstva se obdelujejo s traktorji in je bilo preteklo leto v Rusiji 3500 strojno-traktorskih postaj, ki so imele 187.360 traktorjev. Izven teh traktorskih postaj pa je bilo v Rusiji še 92.640 traktorjev. Razen tega imajo te postaje za kolektivna ali skupna kmetijska gospodarstva še mnogo tovornih in osebnih avtomobilov. Imele so preko

25.000 močorjev in lokomobil ter 77.168 velikih mlatilnic. V Rusiji je bilo koncem leta približno 240.000 kolektivnih kmet. gospodarstev. Od teh se jih je posluževalo strojno-traktorskih postaj 111.300. To se pravi, da je toliko kolektivnih gospodarstev obdelovalo skupno zemljo s stroji. Pri ostalih kolektivnih gospodarstvih se večji stroji za skupno obdelovanje še niso uporabljali.

Madžari konkurirajo Čehom. Znano je, da izvažajo Čehi k nam in še naprej v druge balkanske države zelo mnogo proizvodov tekstilne, kemijske in kovinske industrije. V zadnjem času pa se opazuje vedno bolj, kako poizkušajo trg, ki so ga imeli do sedaj Čehi, pridobiti z nizkimi cenami Madžari in se jim je v raznih krajih to že tudi posrečilo.

Kako podpirajo Angleži svoje domače kmetijstvo. Lansko leto je dala Anglija svojemu kmetijstvu sledeče podpore: Za pridelavo sladkorne pese približno 1 milijardo Din, za mlekarstvo okrog 300 milijonov Din in za povzdigo živinoreje okrog 500 milijonov Din.

Razna obvestila.

Petnajstletnica zadruga. V Obdravju je trgovina konzumnega društva v Breznu. Letos obhaja 15letnico svojega obstanka. Prve člane je nabiral g. Rajko Grögl in on je otvoril prodajalno v Breznu pred 15 leti. Veliko letnih skupščin in par predavanj zadruga vsebine je bilo na Remšniku, ker je največ članov od tam, nekaj pa v Breznu. Moralno je dosegla konzumna zadruga svoj uspeh. Vzgojila si je nekaj ljudi, ki znajo sedaj ceniti društveno življenje. Lepa je svota izkupčeka v teh letih, in to za blago, ki je odjemalcem-članom tudi hasnilo: je pa tudi znatna svota, ki se je izplačala na račun režije, katera svota pa je ostala v kraju samem, to se pravi, kraj je nekaj zaslužil od konzumnega društva. Čisti dobiček, ki ni pri tako skromni prodajalni bogve kako velik, pa je v rezervnem fondu, kateri je last vseh članov, to je cele zadruga. Vspeh je torej zadovoljiv. Za 15letnico je samo želeli, da se vsi člani kakor tudi nečlan zavzamejo za zadrugo in s tem pomagajo sami sebi, kraju in ubogemu ljudstvu, ki je danes stiskano bolj ko kdaj poprej. Hvala gre gospodu ravnatelju, ki je du-

ša konzumnega društva; prav vsem članom načelstva in nadzorstva, kakor tudi vsem poslovojem, ki so se svojih zmožnostih trudili za povzdigo zadruga. Ko bo konzumno društvo obhajalo svojo 25letnico v Breznu, naj bo članstvo podesetorjeno in zadruga misel, ki je rešila misel, pojačena in razširjena. Ob 25letnici naj ima zadruga svoj dostojen dom! Podesetorimo svoje delo na združnem polju vprav danes, ko slavi svoje orgije fašizem in Hitlerizem s svojo vsemogočo diktaturo, vprav sedaj naj demokratična zadruga zavira diktatorične misli vsaj v gospodarskem področju!

Očistite semena detelj in lucerne pleva in predanice! Raba čistega semena je za vsakega gospodarja važna, da si obvaruje plodno zemljo raznega pleva, ki se že itak sam po sebi preveč pojavlja v raznih kulturah. Kljub vsemu prizadevanju vestnih gospodarjev pa se ga vendar težko obranjujejo, ker ne polagajo važnosti na čiščenje semen. Zato bi bilo dobro, da kmetovalci očistijo semena detelj in lucerne pred sejanjem na banovinski kmetijski poskusni in kontrolni postaji v Mariboru, Vrbanova 33, od 7. ure zjutraj do dveh popoldne. S tem se izboljša vrednost krme in je mogoče tudi gojenje in pridobivanje čiste semena, ki se dobro vnoveči. Pomniti je, da stane čiščenje 100 kg semena le borih 1^o Din, kar zmore tudi najmanjši posestnik.

Zadožitev dalmatinskih kmetov. Kakor povsod, tako je velika gospodarska kriza še prav posebej prizadela kmete v Dalmaciji. Že pred krizo, v časih, ko je bilo stanje našega kmetijstva razmeroma dobro, je živel dalmatinski kmet slabo. V lanskem letu so imele banke v Splitu kmečkega denarja okrog 25 milijonov. Značilno je, da večina dolgov, ki so jih imeli kmetje, ni bilo pri bankah, ampak pri privatnikih. Po podatkih dolgujejo dalmatinski kmetje denarnim zavodom, privatnikom in državnim denarnim zavodom 830 milijonov dinarjev. Tako je vsak hetar zemlje v Dalmaciji obremenjen s 4915 Din in je to največja obremenitev posesti v celi državi. Tekoča leta 1934 so vzeli kmetje iz bank in drugih denarnih zavodov v Dalmaciji 148 milijonov Din, tako da računajo, da je ostalo v denarnih zavodih

dih kmetijskih vlog še samo 256 milijonov dinarjev.

Cene in sejmska poročila.

Mariborski trg. Na mariborski trg v soboto dne 30. marca so pripeljali 79 komadov zaklanih svinj. Svinjsko meso je bilo po 10—12, slanina 9—11. Kmetje so pripeljali 18 vozov sena po 45—52, 3 otave po 45—48, 4 slame po 25—28, 18 vozov krompirja 0.50—0.75, 40 vreč čebule 1.50—2, česen 8—10, kislo zelje 3, repa 1.50—2, karfijola 3—10, hren 5—6, glavната solata koma 1.50—2, endivija 1 kg 60, radič 1 kg 12 Din. Jabolke 5—6, suhe slive 7—11, celi orehi 6—7, luščeni 24. Na trgu je bilo 18 vreč pšenice po 1.50, 5 rži 1.25, 16 ječmena 1.25, 18 koruze 1—1.25, 17 ovsu 0.75, 8 proza 1.50, 7 ajde 1, 3 ajdovega pšena 2.50—3, 14 tižola 1.50—2. Smetana 8—10, mleko 1.50—1.75, surovo maslo 20—24, čajno 28—30, jajca 0.40—0.50. Prinesli so 506 kokoši po 18—30, 59^o piščancev 30—55, 3 gosi 35, 11 puranov 30—65, 8 rac 18—20, 22 kozličkov 30—60, 42 domačih zajcev 6—30.

Mariborski živinski sejem 26. 3. 1935. Priganih je bilo 10 konjev, 14 bikov, 146 volov, 351 krav in 9 telet, skupaj 530 komadov. Povprečne cene so bile sledeče: debeli voli 1 kg žive teže od 2.75 do 3.75 Din, poldebili voli 2 do 2.25, plem voli 2 do 3, biki za klanje 2.50 do 3, klavne krave debele 2 do 2.75, plemenske krave 2 do 2.25, krave za klobasarje 1.25 do 1.50, molzne krave 2 do 2.50, breje krave 2 do 2.50, mlada živina 2.50 do 3, teleta 3 do 4 Din. Prodanih je bilo 277 komadov.

Mariborski svinjski sejem 30. marca. Dogon 180 glav, prodano 55 glav. Cene: mladi prašički 5—6 tednov stari 40—60 Din, 7—9 tednov stari 70—90 Din, 3—4 mesece stari 150—160 Din, 5—7 mesecev stari 200—250 Din, 8—10 mesecev stari 300—340 Din, 1 kg žive teže 4—4.50 Din.

Mesne cene v Mariboru. Volovsko meso I. vrste 1 kg 8—10 Din, volovsko meso II. vrste 6—8 Din, meso od bikov, krav in telic 4—6 Din, telečje meso I. vrste 8—10 Din, telečje meso II. vrste 4—6 Din, svinjsko meso sveže 8—12 Din.